

Åtgärdsprogram
för hotade arter

Fakta 2017:19

Publiceringsdatum
2017-12-15

ISBN: 978-91-7281-781-4

Kontaktpersoner

Mats Gothnier
Enheten för naturvård
Telefon: 010-223 10 00
stockholm@lansstyrelsen.se

Foto: Joel Hallqvist

Inventering av vedlevande skalbaggar på lind vid Svartsjö slott, 2017

I delar av Sverige, främst i Mälardalen, förekommer flera rödlistade skalbaggsarter som lever enbart på lind. Här finns även arter som lever främst på lind, men som också mer eller mindre sällsynt kan påträffas på andra lövträd. År 2006 fastställde Naturvårdsverket ett åtgärdsprogram som omfattar nio av dessa arter.

En inventering av skalbaggar knutna till lind, med fokus på de som omfattas av *Åtgärdsprogrammet för skalbaggar på skogslind*, utfördes under sommaren 2017 i parken vid Svartsjö slott. I inventeringen ingick även att notera förekomst av svampen linddyna (*Biscogniauxia cinereolilacina*) som flera av arterna i åtgärdsprogrammet är knutna till.

Inventeringen har genomförts av Joel Hallqvist, som underkonsult till Naturföretaget, på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholm. Niina Sallmén och Johan Kjetzelberg på Naturföretaget har deltagit i arbetet med rapporten.

Förord

Länen kring Mälaren har ett extra ansvar för lindmiljöer – en naturtyp som inte finns på så många andra håll i landet. I dessa miljöer lever exempelvis ett flertal utrotningshotade skalbaggar. I Stockholms län finns fortfarande flertalet av dessa speciella lindskalbaggar kvar. Av de totalt 9 arter tas upp i ett nationellt åtgärdsprogram, har Stockholms län moderna förekomster av 8 arter. Men hoten är också många. Igenväxning är ett problem och vi har även konstaterat att det är ganska dålig föryngring av nya lindar på flera ytor. För att arbeta strategiskt med de mest värdefulla miljöerna har en lindstrategi tagits fram som omfattar perioden 2016–2018 ([länk](#)). Syftet med strategin är att identifiera skötselbehov och föreslå operativa åtgärder som ska gynna de skalbaggsarter som omfattas av åtgärdsprogrammet.

I områdena kring Svartsjö slott har flera åtgärder för att gynna linden vidtagits. 2017 fick Naturföretaget uppdraget att inventera de miljöer man har jobbar med. Trots att antalet lindar fortfarande är relativt få, påträffades glädjande nog åtminstone två av de eftersökta lindskalbaggarna i parken. Dessutom påträffades enstaka andra rödlistade arter, vilket visar att de åtgärder som görs gynnar en stor mångfald.

Innehåll

Förord	2
Bakgrund	4
Inledning.....	4
Metodik	5
Resultat.....	6
Diskussion	7
Källor.....	8
Bilaga 1. Artlista.....	9

Bakgrund

En inventering av skalbaggar knutna till lind med fokus på de som omfattas av *Åtgärdsprogrammet för skalbaggar på skogslind* utfördes under sommaren 2017 i parken vid Svartsjö slott. I inventeringen ingick även att notera förekomst av svampen linddyna (*Biscogniauxia cinereolilacina*) som flera av arterna i åtgärdsprogrammet är knutna till. Inventeringen genomfördes av Joel Hallqvist, som underkonsult till Naturföretaget, på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län.

Inledning

I vissa delar av Sverige, främst i Mälardalen förekommer flera rödlistade skalbaggsarter som lever enbart på lind. Här finns även arter som lever främst på lind, men som också mer eller mindre sällsynt kan påträffas på andra lövträd. Ett flertal av de lindspecialiserade insektsarterna är i dagsläget hotade. År 2006 fastställde Naturvårdsverket ett åtgärdsprogram som omfattar 9 av dessa arter. Arterna i åtgärdsprogrammet förekommer i bestånd med mycket gamla lindar där en kontinuitet av död ved finns. Några av arterna är knutna till linddynan (*Biscogniauxia cinereolilacina*) som är en rödlistad sporsäcksvamp.

Figur 1. Fönsterfälta på lind med hålighet i slottsparken.

Metodik

Den 25/5 2017 sattes sex fönsterfällor upp på lindar i slottsparken vid Svartsjö slott. Tre av fällorna hängdes upp på lindar i allén utefter gången i den västra delen som vetter mot Svartsjöviken. Två fällor hängdes upp i allén utmed ett gångstråk som sträcker sig genom parken från sydväst mot nordost. En hängdes på en stor vidgrenig lind mitt i området, *figur 2*. Genomgående valdes träd med strukturer innehållandes död ved, som håligheter och avbrutna stammar eller grenar, eftersom denna typ av egenskaper är nödvändiga för vedlevande organismer. Fällorna bestod av en plexiglasskiva med ett vidhängande uppsamlingskärл innehållandes giftfri propylenglykol för konserverandet av fällfångsten, *figur 1*. Första tömningen skedde den 2/7 och den andra den 11/8 då fällorna även plockades ner. I viss omfattning företogs även manuellt sök vid besöken på lokalerna. Det insamlade materialet sorterades och bestämdes till art under sensommar/höst.

Vid varje besök under inventeringen granskades även träden och den eventuella döda ved som påträffades i parken i syfte att påvisa och kartlägga förekomst av linddyna.

Alla observationer gjorda under inventeringens gång rapporteras in i Artportalen efter slutförandet.

Figur 2. Fällornas placering.

Resultat

Totalt har 305 skalbaggsindivider arbestämts i inventeringen, dessa är fördelade på 86 arter. Sex arter är rödlistade enligt 2015 års rödlista, en i kategorin *Sårbar* (VU) och fem i kategorin *Nära hotad* (NT). Två arter är inkluderade i *Åtgärdsprogrammet för skalbaggar på skogslind*, Tabell 1. I övrigt finns ett drygt tiotal arter som bedömdes som *naturvårdsintressanta*, de flesta av dessa har tidigare varit rödlistade och är arter som indikerar att det finns höga naturvärden, dessa är markerade med Ni i den totala artlistan sist i rapporten.

Ingen linddyna återfanns i inventeringen.

Tabell 1. Förteckning över rödlistade arter samt ÅGP-arter funna i inventeringen.

Namn	Svenskt namn	Rödlistning/ÅGP
<i>Laemophloeus monilis</i>	lindplattbagge	VU och ÅGP
<i>Diplocoelus fagi</i>	enfärgad brandsvampbagge	NT och ÅGP
<i>Leistes seminiger</i>	svartvingad svampbagge	NT
<i>Atomaria diluta</i>		NT
<i>Allecula morio</i>	gulbent kamklobagge	NT
<i>Ischnomera cinerascens</i>	matt blombagge	NT

Diskussion

Flertalet av lindarna i parken är ganska likartade till det yttre. De är relativt smala och höga och så gott som samtliga har håligheter och strukturer med död ved i form av avbrutna grenar/stammar, blottad ved och liknande. Ett fätal grövre träd med Drottning Kristinas lind som praktexemplet finns också i parken. Många av de intressanta strukturer innehållandes död ved som attraherar vedlevande insekter sitter högt upp på träden och är därför svåråtkomliga. Förutom en depå med döda grenar från träden i parken är det mycket lite död lindved på marknivå. Detta kan vara en förklaring till svårigheten att detektera linddyna som är beroende av död ved.

De två åtgärdsprogramarterna, lindplattbagge och enfärgad brandsvampbagge, som återfanns i inventeringen är de två arter som mest frekvent rapporteras av de arter som är med i *Åtgärdsprogrammet för skalbaggar på skogslind*. Dessa var också de enda lindspecialisterna som detekterades i inventeringen. Övriga rödlistade arter som hittades i inventeringen är mer generalister med avseende på vilket trädslag eller svampar de utvecklas i. I den relativt närliggande Drottningholms slottspark har förutom lindplattbagge även lindmögelbagge *Enicmus brevicornis* och *Synchita separanda* hittats, vilka också är beroende av linddyna och omfattas av samma åtgärdsprogram. Intressant är dock att inte den ”vanligare” enfärgad brandsvampbagge har hittats i inventeringar vid Drottningholm när den alltså återfanns i två av fällorna i denna inventering.

För de arter som ingår i *Åtgärdsprogrammet för skalbaggar på skogslind* och den övriga vedlevande insektsfaunans vidkommande är bevarandet av död ved det allra viktigaste. Det bästa är om döda grenar och liknande får sitta kvar på träden och att eventuellt döda träd får stå kvar. Om träden beskärs eller grenar faller ner är det viktigt att dessa tas tillvara och faunadepåer med död ved skapas. Många insektsarter är beroende av att det finns god tillgång på strukturer som äldre träd utvecklar, exempelvis olika typer av död ved och håligheter i stammar och grenar. Det är därför av vikt att man säkrar en framtida tillgång av denna typ av substrat. Om möjligt vore det därför bra om en viss återväxt av lind kunde ske i anslutning till parken. Antingen att man tillåter yngre plantor att växa upp och att man eventuellt ersätter borttagna träd med nya som beskrivs i *Mälardalens unika parklindar -en skötselvägledning*.

Källor

- Andersson, K., Jonsell, M. & Othzén, Y. 2010. Mälardalens unika parklindar -en skötselvägledning. Länsstyrelserna. www.länssstyrelsen.se
- Artdatabanken 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. Artdatabanken SLU, Uppsala.
- Bratteby, U. T. 2017. Linddynans habitatpreferenser – en studie av variabler som påverkar förekomsten eller avsaknaden av *Biscogniauxia cinereolilacina*. Examensarbete, SLU, Uppsala.
- Ehnström, B. 2006. Åtgärdsprogram för skalbaggar på skogslind. Naturvårdsverket. Stockholm
- Jonsell, M. 2008. Vedlevande skalbaggar i Drottningholms slottspark. Entomologisk Tidskrift 129 (2): 103-120. Uppsala.
- Jonsell, M. & Andersson, K. 2011. Vedlevande skalbaggar på lind. Entomologisk Tidskrift 132 (3): 167-186. Uppsala.

Bilaga 1. Artlista

Art	Svenskt namn	Rödlistning och Naturvårdsintressanta arter (Ni)	Ant tot
Carabidae	jordlöpare		
<i>Dromius agilis</i>	mörk grenlöpare		2
<i>Dromius quadrimaculatus</i>	fyrfläckig grenlöpare		1
<i>Trechus quadrifasciatus</i>	ångsbrunlöpare		1
Dermestidae	ängrar		
<i>Attagenus pellio</i>	pälsänger		1
<i>Anthrenus museorum</i>	museiänger		1
<i>Ctesias serra</i>			14
Ptinidae	trägnagare		
<i>Cacotemnus rufipes</i>			1
<i>Hemicoelus canaliculatus</i>			5
<i>Xestobium rufovillosum</i>	skäckig trägnagare	Ni	2
<i>Ptinus fur</i>	vanlig tjuvbagge		1
<i>Ptinus rufipes</i>			2
<i>Ptinus subtillosus</i>			16
Buprestidae	praktbaggar		
<i>Agrilus viridis</i>	grön smalpraktbagge		1
Cantharidae	flugbaggar		
<i>Cantharis fusca</i>	stor flugbagge		4
<i>Cantharis rustica</i>			1
<i>Cantharis decipiens</i>			1
<i>Rhagonycha lutea</i>			1
<i>Malthodes marginatus</i>			1
<i>Malthinus frontalis</i>			19
Cerambycidae	långhorningar		
<i>Stenocorus meridianus</i>	lundbock		6
<i>Pogonocherus hispidus</i>	svarthårig kvistbock		1
Chrysomelidae	bladbaggar		
<i>Phyllotreta atrata</i>			1
Malachiidae	blåsbaggar		
<i>Malachius bipustulatus</i>			2
Dasytidae	borstbaggar		
<i>Trichoceble memnonia</i>		Ni	4
<i>Dasytes plumbeus</i>			4
Nitidulidae	glansbaggar		
<i>Epuraea guttata</i>			2
<i>Carpophilus marginellus</i>			4
<i>Soronia grisea</i>			36
<i>Cryptarcha undata</i>		Ni	7
<i>Glischrochilus quadrisignatus</i>			1
Monotomidae	gråbaggar		
<i>Rhizophagus bipustulatus</i>			4
Laemophloeidae	ritsplattbaggar		
<i>Laemophloeus monilis</i>	lindplattbagge	VU	1
Cryptophagidae	fuktbaggar		
<i>Cryptophagus micaceus</i>	bålgetingfuktbagge	Ni	8
<i>Atomaria diluta</i>		NT	2

Erotylidae	trädsvampbaggar		
<i>Dacne bipustulata</i>			3
<i>Tritoma bipustulata</i>			1
Cerylonidae	gångbaggar		
<i>Cerylon histeroides</i>			1
Endomychidae	svampbaggar		
<i>Leiestes seminiger</i>	svartvingad svampbagge	NT	1
Latridiidae	mögelbaggar		
<i>Enicmus rugosus</i>			3
<i>Enicmus transversus</i>			1
<i>Stephostethus angusticollis</i>			1
<i>Corticicara gibbosa</i>			4
<i>Corticarina similata</i>			1
<i>Corticarina minuta</i>			2
Biphyllidae	dynsvampbaggar		
<i>Diplocoelus fagi</i>	enfärgad brandsvampbagge	NT	2
Anthribidae	plattnosbaggar		
<i>Platystomos albinus</i>	vanlig plattnosbagge		1
Curculionidae	vivlar		
<i>Curculio villosus</i>			1
<i>Strophosoma melanogrammum</i>			1
Elateridae	knäppare		
<i>Athous vittatus</i>			1
<i>Athous haemorrhoidalis</i>			1
<i>Calambus bipustulatus</i>	rödaxlad lundknäppare	Ni	1
<i>Dalopius marginatus</i>			1
<i>Ampedus hjorti</i>	rödpalpad rödrock	Ni	1
<i>Procræterus tibialis</i>	smalknäppare	Ni	2
Histeridae	stumpbaggar		
<i>Gnathoncus buyssoni</i>			1
Scarabaeidae	bladhorningar		
<i>Serica brunnea</i>	brunborre		3
<i>Protaetia marmorata</i>	brun guldbagge	Ni	35
Scirtidae	mjukbaggar		
<i>Cyphon padi</i>			1
<i>Prionocyphon serricornis</i>	såghornad mjukbagge	Ni	4
<i>Scirtes hemisphaericus</i>			1
Ptiliidae	fjädervingar		
<i>Acrotrichis intermedia</i>			1
Silphidae	asbaggar		
<i>Dendroxena quadrimaculata</i>	fyrprickig asbagge		1
Staphylinidae	kortvingar		
<i>Aleochara sparsa</i>			1
<i>Haploglossa villosula</i>			7
<i>Dexiogyia forticornis</i>			1
<i>Atheta nidicola</i>			1

<i>Atheta vaga</i>			5
<i>Plataraea brunnea</i>			1
<i>Acrotona fungi</i>			1
<i>Autalia rivularis</i>			1
<i>Myllaena minuta</i>			1
<i>Acidota crenata</i>			1
<i>Anotylus rugosus</i>			1
<i>Stenichnus godarti</i>			1
<i>Quedius mesomelinus</i>			3
<i>Quedius brevicornis</i>			1
<i>Mycetoporus lepidus</i>			1
Tenebrionidae	svartbaggar		
<i>Allecula morio</i>	gulbent kamklobagge	NT	3
<i>Mycetochara axillaris</i>	större svampklobagge	Ni	9
<i>Mycetochara maura</i>			24
Oedemeridae	Blombaggar		
<i>Ischnomera cinerascens</i>	matt blombagge	NT	2
Salpingidae	trädbasbaggar		
<i>Salpingus ruficollis</i>			1
Aderidae	ögonbaggar		
<i>Euglenes oculatus</i>	mörk ögonbagge	Ni	1
Scaptiidae	ristbaggar		
<i>Anaspis rufilabris</i>			2
<i>Anaspis thoracica</i>			2
Totalt individantal			306